

# DİNİMİZDE MALİ FEDAKARLIK VE CÖMERTLİK

*Eûzubillahimineşşeytânirracîm.*

*Bismillâhirrahmânirrahîm.*

*el-Hamdülillahi rabbilalemine hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Vessalâtü vesselâmü alâ seyyidînâ ve senedinâ ve mededinâ muhammedini'l-mustafâ ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebi'ahû bi-ihsânin ecma'în.*

## a. İki Huy Vardır ki...

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in mübarek hadîs-i şerîfleri dinimizin ana kaynaklarından olduğu için sohbetlerimizde Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîflerini okuyarak sözün en sağlamını, bilginin en kıymetlisini öğrenmiş oluyoruz.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in sünnetine en güzel tarzda uyan ve şu yaşadığımız zamanda sünnet-i seniyyeyi

nebeviyyeyi ihyâ eyleyip şehit sevapları kazanan kullarından eylesin.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in Ebû Saîd el-Hudrî *radiyallahu anh*'ın rivayet ettiğine göre şöyle söylediği nakledilmiş. Bu Buhârî, Tirmizî, İbn Abdilberr ve diğer kaynaklarda var.

خَصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي مُؤْمِنٍ: الْبُخْلُ وَسُوءُ  
الْخُلُقِ

*Hasletâni lâ yectemi'âni fî mü'minin el-buhlü ve sûü'l-huluki.*

*Hasletâni.* “İki huy, iki özellik, vasıf, sıfat vardır ki bunlar bir müslümanda toplanmaz, bir araya gelmez.” Bu huylardan birisi *el-buhlü*. “Cimrilik.” Bir diğeri de *sûü'l-huluki*. “Kötü huyluluk.” Daha doğrusu bizim huysuzluk, geçimsizlik dediğimiz hal.

Mü'min, ibadetleri arasında mali fedakarlık yapmakla da emrolunmuş bir kuldur. Diniimizin ibadetleri arasında bir de zekât var, farzlardan birisi. Paramızdan çıkartacağız, malımızdan belli bir miktarını fakirlere “fakirlerin hakkıdır” diye bir vazife olarak

vereceğiz. Ayrıca Ramazan Bayramı'nda fitır sadakası var, yani [fakirler] sevinsinler diye sadaka vermek. Ayrıca başka zamanlarda muhtaç olan insanlara zekâtın dışında malî bir takım bağışlar vererek onların fakr u zarûretlerinin giderilmesinde yardımcı olmak. Ayrıca akrabaya sılai rahim yaparak, akrabanın fakiri fukarasını da gözetmek gibi paraya, maddiyata dayalı müslümanın boynunda bir takım tavsiyeler ve görevler vardır. O da helalinden, alınının teriyle kazanmış olduğu kendi malından Allah'ın emri, Peygamber Efendimiz'in tavsiyesi üzere bunlardan zaman zaman ve çeşitli vesilelerle çıkartır verir. Ayrıca eşini, dostunu, arkadaşını evine çağırır, ziyafet çeker, yedirir, içirir. Ayrıca arkadaşlarına hediyeler verir. Çünkü Peygamber Efendimiz onu da;

## تَهَادَوْا تَحَابُّوا

*Tehâdev tehâbbû.* “Hediyeleşin muhabbetiniz artar.” diye tavsiye buyurmuş. Yarım elma gönül alma, çam sakızı çoban armağanı bile olsa yani böyle sebeplerle sonuç itibariyle insan ben seni seviyorum demiş oluyor, muhabbetin artmasına sebep oluyor.

Mü'min bilir ki verdiği zaman Allah daha çoğunu verecek, çünkü sahih hadîs-i şerîflerde bu kesin olarak belirtiliyor. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir hadîs-i şerîfinde buyurmuş ki;

## **b. Zekat ve Sadaka Vermekten Mal Azalmaz**

“Vallahi zekât ve sadaka vermekten mal azalmaz.” Yemin ediyor! Peygamber-i zîşânımız, serverimiz, başımızın tacı Muhammed-i Mustafâ Efendimiz yemin ediyor. Vallahi azalmaz, keseden azalmış gibi görünüyor, bir an için çıkıyor ama Allah daha fazlasını verir.

اللَّهُمَّ اَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا وَاَعْطِ مُمْسِكًا تَلَفًا

*Allahümme a'tı münfikan halefen ve a'tı mümsiken telefen.* diye meleklerin dua ettiğini biliyoruz. “Yâ Rabbi! İnfak edene verdiği yerine kat kat fazlasını ihsan eyle, eli sıkı olup da tutana da malına telefata ver, o ne kadar tutmak istiyorsa telef et malını yâ Rabbi!” diye meleklerin dua ettiğini biliyoruz.

Sonra şeytan insanları, bir hayrı yapacağı zaman, fakirlikten korkutur. İki gözünün

ortasına fakirliği Öyle sallandırır; sakın ha zekâtı verme bak, fakir kalırsın ha, sakın sadaka verme ha, bak sonra evde çoluk ocuk ne yiyecek? O da çalıŐın, Allah versin.

Rivayet ediyorlar ki, Nasreddin Hoca damda damı tamir ediyorken dilenci gelmiŐ, aŐađıdan kapıdan;

“Hoca in aşağı bir Şey söyleyeceğim.” demiş. Hoca da çatıdan st kata inmiŐ, st kattan alt kata inmiŐ, kapıya gelmiŐ;

“Ne istiyorsun?” demiş. Ondan sonra;

“Allah rızası için bir Şey ver.” demiş. O da;

“Gel peŐimden.” demiş. Birinci katı çıkmıŐlar, ikinci katı çıkmıŐlar;

“atıya gel.” demiş. Çatıya kadar çıkmıŐlar, çatıda ondan sonra;

“Allah versin.” demiş. Demiş;

“Hoca ya, kapıda söyleseydin, yani niye böyle ta yukarıya kadar çıkardın?”

“E sen beni niye indirip söyledin yani aŐađıya kadar indirip niye istedin?” demiş.

Hâsılı bizim Türkiye’de bir âdet vardır ama peşin söylüyorum iyi bir âdet değil. Birisi bir şey istediği zaman, “Allah versin.” demek âdeti vardır, bir de, “Biz çalışıp kazandık o da çalışsın! Turp gibi adam!” Turp gibi, soğan gibi, sarımsak gibi neyse... “Sağlam” demek istiyor yani çalışsın diyor ama Peygamber Efendimiz’in tavsiyesi öyle değil. Atının üstünde bile gelse, isteyen bineği ile bile gelse “Senin bineğin var.” demeyecek az çok bir şey verecek.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki, “Eğer verecek bir şeyiniz yoksa hiç olmazsa dua ediverin.” Hani o “Allah versin.” demek aslında o [dua edivermektir ama] biz de yanlış anlaşıl-mış. Geldi senden bir şey istedi, bir şeyin yok veremiyorsun. O zaman;

“Yâ Rabbi! Bu kardeşime lutfeyle, kerem eyle, ihsan eyle, ikram eyle.” [vesaire diye dua etsin.]

“Hiç olmazsa dua edin.” diyor. Çünkü o devirde bazen de [istenende de] bir şey bulunmazdı. Şimdi elhamdülillah, gardıroplarımız, mutfaklarımız, buzdolaplarımız, derin dondurucularımız, kilerlerimiz, merdiven altlarımız

doludur. Ambarlarımız, bahçedeki garajlarımız, çuvallar, patatesler eve sığmadığı için oraya koyarız.

Öyle değil mi?

Her taraf doludur, nasıl olsa bir şey verebiliriz. Onun için ver, sevabı kazan.

Allah mü'mine vermeyi emrediyor. Mü'min cömerttir verir. Bilir ki sevap kazancak ondan verir, bilir ki verdiği zaman fakirlemeyecek daha fazla zengin olacak. Daha çok verecek hatta, birine bin verecek onu bilir. Kesin, bu denenmiş de bir şeydir.

Eski bir olmuş hadiseyi nakledeyim, buradaki kardeşlerimizin çoğu duymamıştır tahmin ediyorum. Bizim vakıfa para toplayan arkadaşlardan birisi anlattı. Demişler;

“Şu kadar öğrenciye bakıyoruz. Aşları, yemekleri, diğer ihtiyaçları, ellerinin harçlıkları vesaireleri şey yapıyoruz. Biraz dolaşalım da zekât toplayalım ihvanımızdan, kardeşlerimizden.” diye muhtelif yerlere gitmişler. Az çok bir para toplamışlar, bir hacı efendiye gelmişler. Bir hanın alt katında, şunun üçte biri kadar küçük bir dükkân tarif ediyorlar, küçük bir

dükkân. O zamanın parasıyla adam çıkartmış 5000 lira vermiş. O zamanın parasıyla 5000 çok büyük bir para yani az bir para değil. Yani 5000 mark gibi veya 5000 dolar gibi bir para, yani o zaman bayağı bir para. Beş bin vermiş, [anlatan arkadaş;] “Hiç ümit etmiyorduk.” diyor. O kadar Sirkeci’yi, Sultan Hamamı’nı, büyük tüccarları dolaştık. Kimisi 200 verdi, kimisi 500 verdi ama bu 5000 verdi. Küçücük dükkân sahibi, hiç tahmin etmiyorduk. Demiş;

“İnşallah bir dahaki sene yine gelin.” Bak önümüzdeki sene! “Bir dahaki sene yine gelin, inşaallah daha çok vereceğim.” demiş.

Ben rakamları keşke tam hatırlayabilsem, tam söylesem! O sene 5000 verebilen adam bir dahaki sene ya 100 bin vermiş ya 200 bin vermiş. Haydi para değerinin düşmesi bilmem meşhur enflasyon denilen canavar vesaire filan ama çok fazla vermiş.

Nereden fazla veriyor?

Kazanıyor da ondan veriyor. Kazanmasaydı vermezdi. Demek ki Allah hayırseverliğinden zenginliğini arttırmış da bu sefer o kadar fazla veriyor. Ondaki sonraki sene de bunu



bana anlattıkları zaman da 25 milyon mu ne vermişti. Bayağı bir şey verdi, dükkanı da o küçük yerden taşımış, kocaman bir yere filan nakletmişti. Allah veriyor yani hayır yapana Allah kat kat, kat kat fazlasını veriyor. Hayır yapmayanın da malına âfet, telefât, bereketsizlik geliyor; hastalık geliyor doktor alıyor, hastane alıyor, bir şey oluyor derken vermeyen de sonun da çok kâr etmiyor.

Onun için mü'min bir kere eli açık bir insandır. Mü'minde *buhl* denilen [haslet bulunmaz.] *Buhl* “cimrilik” demek. Cimri insana bahil derler.

Bu kelime bizim memlekette dönmüş dolmuş, Sabahattin neye dönmüş?

Pahal.

Kullanılır mı sizde?

“Amma pahal adam ha!” derler, pahal adam, cimri, aslı bahil, biz de pahal diye bozulmuş; matbahı, mutfak yaptığımız gibi. *Matbah*, “mahallı tibâhat” demek yani *tabah*, “pişirme yeri” demek, ism-i mekân; aslı “matbah” ama Türkçe’ye çevirmişiz “mutfak” yapmışız. [Pahal da] onun gibi. Hoş, *hûş âb*, yani

“tatlı su”, hoşaf yapmışız. Hûş âb, hoşaf olmuş, böyle şeyler olur. Eyibi de ip yapar diye Nasreddin Hoca korkmuş ya!

“Sakin cocuklarınıza Eyüp adını koymayın!” demiş.

“Niye hocam?” demişler.

“Millet kısaltır kısaltır ip yapar.” demiş. Yani bu kısaltma filan oluyor.

Bir, pahallık yani cimrilik müslümanda olmaz. Müslüman cömerttir, az çok verir, elinden geldiğince verir. Kimisi vermemek için çeşitli bahaneler uyduruyor. Cami için yardım istiyorsun, “Mektep için isteseydin verirdim.” diyor. Mektep için istiyorsun, bu sefer başka bir bahane buluyor; “Daha önce gelseydin verirdim şimdi kalmadı.” diyor. “Biz zaten başkalarına veriyoruz.” diyor filan bir şeyler, bahaneler, oyunlar, alımlar, kıvırtmalar, bir şeyler yapıyorlar.

M’minde cimrilik olmaz bir; bir de *si’l-huluk*. “M’minde kötü huyluluk olmaz.” M’min tatlı, iyi huyludur. İyi huyluluğun en bariz görünümü insanın geçimli olmasıdır; uyumlu, geçimli.

Falan arkadaş nasıl?

Vallahi lokum gibidir, Turkish delight; yumuşacık, tatlı, insanın ne dişini kırar [ne başka bir zarar verir.]

Lokum bir Şey yapar mı, lokum yiyip de dişi kırılmış insan var mı?

Kolayca yutulur, kolayca ısırılır, çok da tatlı, gayet güzel.

Bir tane lokum yedin mi insanı Merih'e kadar götürür nk katı yakıt, sulu da değil, Őerbet olsa neyse ne, lokum olduğundan daha uzaklara da götürür evvel Allah.

Müslüman bal arısına benzer. Bu da Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in benzetmesi. Bal arısı gelir, çiçeğin üstüne konar, çiçeğin içine hortumunu sokar, iek Şöyle biraz bir yaylanır, sallanır ama ne bozar, ne dalları kırar, tatlı bir Şekilde kalkar gider, faydası da olur. Ders kitaplarından biliyoruz ki meğer o arının çiçekten çiçeğe gezmesinin ne faydaları varmış meğerse, biz onu da bilmiyorduk. Oradan bal alıyor ama Allah o balı bahşiş olarak bitkiye hazırlatmış, arı gelecek, arı çok iş görecek sen ona bahşiş ver

gibilerden. O balı ondan Cenâb-ı Hak ona yaptırtıyor. O oradan balı alırken çiçek tozlarını alıyor, öteki çiçeğe götürüyor. Böylece meyvelerin aşılmasında ve çiçeklerin dökülme-yip de kırmızı kırmızı elmaların, sarı sarı armutların, ayva sarı nar kırmızı sonbahar çeşitli meyvelerin, eriklerin, kirazların oluşmasına sebep oluyor. O arıların meyvelere çok faydası olduğunu söylüyorlar, daha başka faydaları da var.

Müslüman öyledir; ne kırar, ne zarar verir, ne bozar. Çiçek çiçekliği ile kalır, sararıp solmaz, ölmez, kırılmaz ama birçok fayda da kazanır, müslüman öyledir. Geçimlidir, arkadaş canlısıdır, arkadaşlığı tatlıdır, beraber bir yolculuk yaptığın zaman memnun kalırsın. Yürürsen sana fayda verir, konuşursan sana fayda verir. Her bakımdan şey yapar, iyi müslüman böyledir.

Kötü huylu insan da kırar, döker, incitir, küstürür, darıltır, kaçırır; çünkü kötü huylu. Bir bahane bulur, sen ona sorsan avukat gibi 40 tane madde sayar. Evet, ben onunla darıldım ama şu şu şu sebep var. Hiç birisi geçerli

değil, hepsi laf. Sen huysuzsun da ondan, kötü huylusun da ondan, geçimsiz.

Peki bu adamla geçimsizsin de bununla niye geçimsizsin?

Haydi onda da haklısın da bununla niye geçimsizsin?

Bir şey yap, say bakalım, sayım yap, kaç insanla iyisin, kaç insanla kötüsün.

Bir de sen gittikten sonra senin arkandan bir de arkadaşlarına seni soralım bakalım ne diyecekler.

İnsanın asıl notu ne zaman ortaya çıkar?

O gittiği zaman arkasından ne diyecekler?

O zaman, asıl [notu] o zaman belli olur.

Adam ölüyor, Allah rahmet eylesin. Arkasından ağlıyorlar, konu komşu feryâd ü figân ediyor. Bizim babamın arkadaşı bir Hüseyin Hoca vardı, vefat etmiş. Mahalleden kadınlar böyle camları açıp açıp;

“Hocamız! Nereye gidiyorsun bizi bırakıp!” diye cenazesinin arkasından öyle candan ağlamışlar. Çünkü çok mübarek bir insandı, çok tatlı bir insandı.

İzmir’de birisini anlatıyorlar, belki Gürsel kardeşimiz ismini de hatırlar. Cenazesinin katılan arabaların bilmem neyi bilmem nereden, İzmir’in bilmem neresinden bilmem nereye kadar uzanıyormuş ama ömrünü hayırla geçirmiş, herkesin duasını almış bir insan. Böyle bir zât-ı muhterem.

Allah rahmet eylesin.

Mü’min iyi huyludur. İyi huylu deyince de tabii iyi huyların çeşitleri var. Hocamızın *Tasavvufi Ahlâk* kitabından okuyun, hangi şeyler iyi huyluluk görürsünüz. Vefa, doğru sözlülük, cömertlik, adaletlilik, korkmamak iyi huyluluktur vesaire. Yani iyi huyları şöyle yazalım, kaç tanesi bizde var bakalım. Kötü huyları da yazalım, kaç tanesi bizde mevcut bir ölçelim. Kendimizi bir tartalım bakalım, ne kadar iyi huyumuz var, ne kadar kötü huyumuz var.

“Müslümanda cimrilik olmaz, kötü huyluluk olmaz.” Müslüman Yunus Emre gibidir. Nasıl millet seviyor.

Tanıyor musun Yunus Emre’yi?

Tanımıyorum ben, yedi asır önce yaşamış adamcağız. Hiç yüzünü görmedik ama herkes

seviyor, hepimiz seviyoruz, tatlı dilli, hoş adam. Hâlâ çoluk çocuk Yunus Emre'nin ilahilerinden feyz alıyor, büyükler istifade ediyor.

İyi insan.

Neden?

Güzel huylu.

“Peki Yunus Emre bu güzel huy nereden almış?” diye bunu araştıralım.

Tasavvufi terbiyeden almış.

Yunus Emre derviş değil mi, “derviş Yunus” değil mi?

Haa, mektebinde okumuş.

Tasavvuf, tarikat ne demek?

Ahlâk mektebi demek.

Yunus Emre mektebinde okumuş mezun olmuş onun için herkes seviyor.

Nice nice kavuklu, sarıklı sadrazamlar, paşalar, emîrû'l-ümerâlar geldi geçti ama hiçbirisinin adını bilmiyoruz ama Yunus'un adını biliyoruz. Hem de Türkiye'nin hudutlarını da geçmiş, dünyaya yayılmış. Aha bakıyorsun Almanya'dan bir zât çıkıyor, Yunus'u seviyor,

Amerika'dan bir başka Amerikalı çıkıyor Yunus'u seviyor. Allahu Ekber!

Yunus deyince herkesin yüzünde güller açıyor.

Neden?

Tasavvufi eğitim görmüş iyi huylu bir insan. Mü'min iyi huyludur.

Kötü huylu insan da ne yapar?

Herkesi darıltır, herkesi kızdırır, öldüğü zaman da herkes "Oh be!" der, iyi ki öldü de kurtulduk bir nefes aldık ya der. Neydi bu adamdan çektiğimiz ya der, ölünce bayram ederler.

Şair ne diyor?

İnsanoğlu dünyaya gelirken ağlayarak gelir, hem de şiddetli bir şekilde, ıngaa, ıngaaa feryad figan. Bebek ağlayarak gelir dünyaya, ağlaya, ağlaya gelir. Ama anası, babası, kardeşleri, akrabaları herkes güler. Bebeğin ağladığından hiç üzülen yok, herkes memnun, herkes güler.

Neden?



Bebek dünyaya geldi, maşaallah, ağlıyor ama olsun, ağlar, bebeğin ağlaması bir şey değildir der, herkes güler. Annesi güler, dışarıda babası bir o tarafa gidiyor, bir bu tarafa gidiyor sinirli, heyecanlı bekliyor, ne olacak, acaba, bilmem ne filan derken hemşire gelir;

“Nur topu gibi bir çocuğunuz oldu!” deyince;

Oh yâ Rabbi! Çok şükür!” [der] bir sevinir, herkes güler, tamam. İnsan hayata ağlayarak geliyor. Şair diyor ki;

“Öyle bir ömür geçir ki, öyle güzel bir ömür geçir ki sen âhirete giderker, ölürken, bu sefer sen gül, arkanda kalanlar ağlasın.”

Ne güzel söz!

Peki ölenin gülmesi ne demek?

İnsan öleceği zaman gözünden perdeler kaldırılır âhiretteki makamını görür. Peygamber Efendimiz bildiriliyor ki, “Âhiretteki makamını görmeden hiç kimse canını vermez.” Herkes nereye gideceğini görür. Onun için mü’minin yüzünde tebessümler belirir, sevinir;

## فَرُوحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتٌ نَعِيمٌ

*Fe-ravhun ve reyhânun ve cennetü na'îm.*<sup>1</sup> “Hoş kokular içinde şöyle bir gül bahçesine girercesine göçer.”

Geride kalanlar?

Nasıl ağlarlar, nasıl üzülürler. Ahh, mübarek zât gitti, sevdiğimiz mübarek, ne kadar iyiydi, bana şu iyiliği yapmıştı, bana şu iyiliği yapmıştı, herkes ağlar. İşte öyle olmalı insan yani yaşadığı zaman boyunca herkese kendisini sevdirmeli, ayrılık zor gelmeli; ayrıldığı zaman herkes yaka silkmemeli, iyi ki gitti de kurtulduk dememeli. Bu bir ölçü.

Herkesle iyi geçinmek [mümkün mü?]

Bir alim zata demişler ki;

“Falanca şahıs herkesle iyi geçiniyor?”

Ne cevap vermiş?

Ben hayret ettim duyunca, herhalde siz de hayret edeceksiniz.

---

<sup>1</sup> 56/Vâkı'a, 89.

“O adam iyi değil, o adam münafık.” demiş.

“Niye efendim?” demişler.

“İyi adamın düşmanları da olur.” demiş.

Çünkü doğruyu söyler, doğruyu söyleyeni de dokuz köyden kovarlar, onuncu köyü arar.

Doğruyu söyledin mi dokuz köyden kovmazlar mı?

“Haydi kardeşim, sen bir daha gelme buraya.” derler. Haydi bakalım onuncu köye. Yani insanın biraz düşmanları da olur.

Neden?

Allah’ın dostlarını sever, Allah’ın düşmanlarına kızar; Peygamber Efendimiz’i sever, Ebû Leheb’i, Ebû Cehil’i sevmez, elbette bu böyle olacak. İbrahim *aleyhisselam*’ı sever, Nemrut’u sevmez. Musa *aleyhisselam*’ı sever, Firavun’u sevmez.

“Efendim ben çok insancılım, Firavun’u da Nemrutu da seviyorum.”

E zulüm etti adam, niye seviyorsun, zalimi niye seviyorsun?

Firavun ne yapmış?

Bütün bebekleri doğar doğmaz öldürtmüş,  
var mı sevilecek bir tarafı?

İslâm'da Allah için sevmek de var, Allah  
için buğz etmek de var. Onun için öyle herke-  
sin sevmesine de bakmayın.

Neye bakalım hocam?

Allah'ın sevmesine [bakın], Allah sevsin.

Allah sevdi mi, kendisini sevdiği kullara da  
sevdirtir. Allah'ın sevgili kullarını da bazı in-  
sanlar sevmez, tamam. O benim medâr-ı if-  
tihârımdır. Onun beni sevmemesi medâr-ı if-  
tihârımdır benim.

Neden?

O Allah'ın düşmanı ya, onun sevdiği adam-  
lardan hayır gelmez. İyi ki beni sevmediği  
adamların listesine koymuş.

Öyle değil mi?

Adam Allah'ın düşmanı.

Şeytan mü'mini, mü'min-i kâmilî, âbidi  
sever mi?

Sevmez.

Alimi sever mi?

Sevmez; kaçar, kaçacak delik arar.

Kimi sever?

Kendisinin sözünü dinleyen, tuzağına düşen, dediğini yapanı sever.

Şeytanı mı dost edineceğiz!?

Onun için iyi huyluluk derken, iyi huyluluğun bir tanesi de doğru sözlülüktür, adaletliktir. Adalet yaptığın zaman bazı insanlar kızar. Kızacak, o kadar da olacak. Hırsızı da kayıracak değiliz ya. Hortumu sarkıtıyor, rurrurup, amma kuvvetli hortum, hoop, fakirin, yetimin, dulun paracıkları hortumlanıyor. Çok hoşuma gidiyor o hortumlama sözü, kim çıkartmışsa güzel çıkartmış, böyle fil gibi bir şey aklıma geliyor; hooop gitti fakirin, fukaranın parası pulu. Yollar onun için yapılmıyor, köyler onun için elektriksiz, onun için mektepler yok, mektep olsa içinde sıra yok, sıra olsa öğretmen yok.

Neden?

Paralar hortumlandı. Hortumlar da çok büyük. Öyle bir hortumlanıyor ki bir şey

kalmıyor. Hazinenin şöyle içinde ne var ne yok diye bakarken, insanın bir eli ayağı kaysa dibine düşse başı şişer. Tam takır, bomboş hazine. Hortumlayan hortumlayana...

Müslümanda cimrilik olmaz, kötü huy olmaz. Kötü huylu olmayacak, iyi huylu olacak, kendisini sevdirecek ama dalkavukluk yapacak demek değil, zalimi sevecek demek değil, herkese eyvallah diyecek değil. Hakkı söyleyecek.

Nerden biliyorsun hocam, sen çatık kaşlı insanları da böyle iyi insan diye bize söyler gibi oluyorsun, nereden biliyorsun bunu?

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; “Cihadın en üstünü zalim hükümdarın karşısında hak sözü söylemektir.”

Ha, demek ki söyleyecek.

E zalim hükümdarın karşısında başkaları ne yapıyor?

Şiirler yazıyor, kasideler okuyor, methiyeler düzenliyor; adam hastalıktan ayakta durmıyor, sallanıyor, “Aslansın, leventsın!” diyor. Bilmem zır cahil, bilgisiz, “Alimsin, fazılsın!” diyor. Ödle, korkak, “Cesursun, bilmem nersin!” diyor.

Neden?

Biz ona o şiiri okuyacağız da para alacağız diyor, ondan sonra da göz kırpmıyor. Methiyeyi biz okuyacağız ondan sonra para alacağız, o da veriyor parayı.

Şairlere para verilir.

Öyle şey olur mu?

Peygamber Efendimiz buyurmuş ki; “Yüzüne karşı seni methedenlerin yüzüne toprak saçın.”

Çünkü dalkavukluk yapıyor, öyle şey olur mu?

İslâm'ın âdeti başka türlü. İslâm eğriye eğri, doğruya doğru [der].

Güzel huyun neler olduğunu biraz iyice tam öğrenmek lazım.

“Efendim bizim mahallede bir adam var çok iyi.”

Eee!?

Bu adam evden camiye camiden eve [gelir gider,] hiç etliye sütlüye karışmaz. Hiç

kimseyle konuşmaz, hiç sesi çıkmaz, kimseye karışmaz.

Bu adam insan mı, iyi huylu mu?

Değil.

İyi huylu insan karışır biraz, toplumla ilgilenir.

Mahalledeki çocuklar komşunun bahçesine atlamışlar, elmaları koparıyorlar. Haydi bakalım şimdi camiye giderken ona engel olmak lazım değil mi?

“Höt, şimdi babana söylerim, çık bakayım oradan! Niye girdin o bahçeye?” demek lazım değil mi?

Yani eğriye eğri doğruya doru. Bir de eskiden dedeler bastonla gezerdi, ihtiyar ama bir şey oldu mu bastonu indiriverir kafasına elimallah. “Ulemanın kocası kocadıkça koç olurmuş. Cühelânın kocası kocaldıkça hiç olurmuş.” Birisi koç oluyor, birisi hiç oluyor.

İkinci hadîs-i şerîf.

خَشْيَةُ اللَّهِ رَأْسُ كُلِّ حِكْمَةٍ وَالْوَرَعُ سَيِّدُ الْعَمَلِ



*Haşyetullâhi re'sü külli hikmetin ve'l-  
vera'u seyyidü'l-ameli.*

Bu da Taberânî ve diğer kaynaklar tarafın-  
dan Enes *radiyallhu anh'ten* rivayet edilmiş.  
Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

*Haşyetullah.* Mastarın mef'uline izafesi  
derler, "Allah'tan korkmak" demek.

*Haşiye, yahşâ* korkmak, *haşyetullah.* "Al-  
lah'tan korkmak."

Allah korkusu, Allah'tan korkmak nedir?

*Re'sü külli hikmetin.* "Her hikmetin başı-  
dır, esasıdır, ana kaynağıdır."

Allah korkusundan insan hikmetli insan  
olur, yoksa hikmetli insan olmaz. Hikmetin  
menbaı, doğuş yeri, kaynağı, oluştuğu yer Al-  
lah korkusudur. Allah'tan korkacak.

Efendim korkuyu filan bırakalım, korkut-  
makla olmasın, sevgiyle olsun, bilmem ne...

Sen edebiyatı bir tarafa bırak. Kur'ân-ı  
Kerîm'de haşyetullahtan bahsediliyor.

*Men haşiye'r-rahmâni bi'l-ğaybi.* diye bil-  
diriliyor, hadîs-i şerîflerde bildiriliyor.

Mü'minin bir vasfı Allah'tan korkmaktır. Korkacak tabii! Korkmak ama iki sebepten olabilir: Bir, suç işlersem Allah beni cezalandırır diye korkmak. Tamam, bu bir korku. İki, yanlış iş yaparsam Allah'ın sevgisini kaybederim diye korkmak.

Bu da bir korku değil mi?

Aman bir yanlış iş yapmayayım, Allah'ın sevgisini rızasını kaybetmeyeyim. O da korkmak.

“Haşyetullah bütün hikmetin başıdır.” Allah'tan korkacağız hepimiz. Hemen yapıştırırlar insana biraz yamuk bir iş yaparken üzerine bir adam geldi mi;

“Sen Allah'tan korkmuyor musun ya, sen bunu nasıl yapıyorsun, bir de sakalından utan!” derler.

En iyisi sakal bırakmamak, sakal bıraktın mı sakalına çatıyorlar.

Yoo, öyle değil, sen sakalı bırak da kötülüğe yanaşma. En iyisi sakal bırakmamak değil, sakalı bıraktıktan sonra sakalın ehli, eri olmak. Hemen yapıştırıyor adam vicdanı hiç şey yapmıyor, acıması yok. “Sakalından utan!”

deyiveriyor. Haydiii, ayıkla pirincin taşını. Pirincin içine öyle bir beyaz taşlar karışıyor ki ayıklayabilirsen ayıkla. Sakalından utan deyiveriyor.

Allah'tan kork diyor, sakalından utan diyor, doğru. Doğruya doğru, eğriye eğri. Allah'tan korkacağız, sakallı olduğumuzdan, müslüman olduğumuzdan, utanacağız; yalan söylemeyeceğiz, hile yapmayacağız, tembellik yapmayacağız. Yani beğenilmeyecek iş yapmayacağız. Allah beğenmez diye, hata diye, kusur diye kötü şeyleri yapmayacağız.

*Ve'l-vera'u seyyidü'l-ameli.* “Şüpheli işlerden kaçınmak mü'minin ibadetlerinin, âmâl-i sâlihasının en başta gelenidir, efendisidir.”

Bir müslümanın Allah rızası için yaptığı pek çok işler vardır. Bunlara ne diyoruz?

Âmâl-i sâliha, salih ameller diyoruz, yani güzel işler, âmâl-i sâliha.

Salih amellerin en güzeli neymiş?

Şüpheliden kaçmak.

*Verâ* nedir?

Sakınmak ama tehlikeli olan, şüpheli olan şeyi bile yapmamak. Nemelazım, en iyisi ben onu da yapmayayım da belki günahdır, neme-lazım günah işlemiş olmayayım diye kaçınmak. Sahabe-i kirâm öyle yaparlardı. Sahabe-i kirâm; “Belki hatalı olur diye korkumuzdan pek çok mübah olan şeyleri yapmazdık.” diyor. Acaba yanlış mı olur diye çekinirlerdi. İşte bu çekince, bu sakınmak, verâ yani şüpheliden uzak durmak, titiz Müslümanlık, takvanın biraz daha ileri seviyesi, yüksek seviyesi, bu işte icraatın, ibadetin efendisidir, en güzelidir.

Bundan, bu hadîs-i şerîften neyi anlıyoruz?

Bir, Allah’tan korkacağız, Allah’tan korktuk mu, her işimiz, her sözümüz hikmetli olur, her davranışımız isabetli ve güzel olur. Allah korkusu olunca o insanı her şeyi güzel yaptırtma noktasına getirtir. Bir de tehlikeli, günah olabilecek şüpheli şeylere yanaşmayacağız. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; “Allah’ın girilmesi yasak olan arazisi, kutsal arazisi haramlarıdır. Onlara yanaşırsak sınırı geçip tehlikeli iş yapmış oluruz.” Girilmesi yasak bölgesi, girilmesin denilen yere girmiş gibi oluruz. En iyisi yanaşmamak.

Çoban koyunlarını o yasak mıntıkaya yakın yerde otlatırsa koyunların bazısı oraya geçiverir o zaman cezalı duruma düşer. En iyisi koyunları oraya yanaştırmamak. Şüpheliden kaçan dinini korumuş olur. Haramlar bellidir, gerçi şimdi müslümanın kafasını karıştırmak için bütün kesin haramlara da bir saldırı var. Helaller de bellidir.

الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ

*el-Halâlü beyyinün ve'l-harâmu beyyinün ve beynehümâ umûrun müştebihâtün.* “İkisinin arasında haram kısmından mı helal kısmından mı diye tereddüt edilen şeyler vardır. Kim bunlarda ihtiyatlı davranırsa dinini korumuş olur, kim aldırmasa, aldırmaya aldırmaya, yamuk yamuk sınıra yanaşa yanaşa hatalı iş yapar.”

Onu için şüpheli mıntıklarda dolaşmayacağız. Şüpheli işleri yapmamaya gayret edeceğiz. Bu hadîs-i şerîften bu anlaşıyor. Ve *verâ* denilen şeyin, yani böyle titiz Müslümanlığın, şüpheliden kaçmanın çok kıymetli olduğunu [bileceğiz.] Seyyid demek, bir kavmin seyyidi demek önderi demek, başındaki en kıymetlisi,

en yüksek insan demek. Bu verâ güzel amellerin en başında geliyormuş.

Allah hepimizi verâ sahibi, havfullah, haşyetullah sahibi iyi mü'minlerden eylesin.

Ve üçüncü hadîs-i şerîf.

خُذُوا مِنَ الْعِبَادَةِ بِقَدْرِ مَا تُطِيقُونَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ  
يَتَعَوَّدَ أَحَدُكُمْ عِبَادَةً فَيَرْجِعَ عَنْهَا فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ  
أَشَدَّ عَلَى اللَّهِ مِنْ أَنْ يَتَعَوَّدَ الرَّجُلُ الْعِبَادَةَ ثُمَّ يَرْجِعَ  
عَنْهَا

*Huzû mine'l-ibâdeti bi-kadri mâ tütîkûne ve iyyâküm en yete'avvede ehadüküm ibadeten fe-yerci'a anhâ fe-innehû leyse şey'ün eşedd alellâhi min en yete'avvede'r-racülü'l-ibâdete sümme yerci'a anhâ.*

Deylemî bu hadîs-i şerîfi İbn Abbas *radı-yallhu anhümâ*'dan rivayet etmiş. Aynı manayı ifade eden Buhârî ve Müslim'de de hadîs-i şerîfler vardır. Ama burada biraz daha ifade açık olduğundan ben bu rivayeti okuyorum. Aynı mânaya başka hadîs-i şerîfler yukarıda var. Efendimiz buyuruyor ki;

*Huzû mine'l-ibâdeti bi-kadri mâ tûtîkûne.* “İbadetlerden, namaz, niyaz, oruç, tesbih vesaire ibadetlerden takat getirebileceğiniz kadarını alın.”

Yani takat getireceğiniz kadarını vazife olarak alın. Günde 100 rekât namaz kıl Aydın desem. Tabii 100 rekât'ı düşünürsün. Gidiyorsun, işe gidiyorsun, geliyorsun, çoluk çocuk var.

“Hocam emrin başın gözüm üstüne ama yani ben bu 100 rekât namazı kılamam, o kadar bana yükleme, biraz [hafif olsun.]”

Sabah namazından sonra işrak namazı, sabahla öğlenin arasında duhâ namazı, akşam namazından sonra evvabîn namazı, yatarken abdest tazeleyip tecdîd-i vudû namazı, gece namazı, uykuya yatıp kalktıktan sonra, gece kalkıp abdest alıp teheccüt namazı. Bunlar hadîs-i şerîflerde çok tavsiye ediliyor [o zaman] bunları yapmaya çalışsın.

Fazlasına kalkışırsa insan daha çok sevap alır, o iyi değil mi?

Yüz rekât kılsa daha iyi, 200 kılsa daha da iyi, 500 kılsa daha iyi ama iyi değil mi böyle çok yapmak?

Her halde uygun değil, çünkü Peygamber Efendimiz izah olarak buyuruyor ki;

*Ve iyyâküm en yete'avvede ehadüküm ibadeten fe-yerci'a anhâ.* “Sakın ha, sizden biriniz bir ibadete alıştıktan sonra, yapmaya âdet itiyat hâline getirdikten sonra bırakmayın, ondan vazgeçmesin.” *Fe-innehû leyse şey'ün eşeddü alellâhi min en yete'avvede'r-racülü'l-ibâdete sümme yerci'a anhâ.* “Çünkü Allah'ın bir kul bir ibadete alıştıktan sonra onu bırakmasından daha çok kızdığı, Allah'ın zoruna giden başka [bir] şey yoktur.”

Onun için ömrünün sonuna kadar götürebileceğin şekilde ölçülü ibadet etmek biz müslümanlara tavsiye edilmiştir; aşırını gitmemek, ölçülü olmak tavsiye edilmiştir.

Bir hadîs-i şerîf var, bu konudaki kuralı özlü olarak ifade ediyor.

Nedir o hadîs-i şerîf?

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ



*Efdalü'l-ibâdeti edvemühâ ve in kalle.*

“İbadetin en faziletlisi daima yapılandır, devamlı yapılandır.” *Ve in kalle.* “Az da olsa.” Az da olsa devamlı yapabiliyorsa o güzeldir.

Bir yapıyor bir bırakıyor, bir çoğa çıkıyor bir aşağı iniyor.

Olmaz, zikzaklı olmaz. İbadetin çok faydaları var. Güzel bir ibadete başladıktan sonra devam ettirmek lazım, [bırakırsa] Allah'ın zoruna gidermiş. “Allah'a ondan daha zor bir şey yoktur.” diyor. Güzel bir ibadete başladıktan sonra onu bırakmaktan daha şey yoktur. Yani Cenâb-ı Hak kızıyor, sevmiyor. Başlayınca devam etmek lazım.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz bir sahabiye;

“ Ne kadar da bir hatmedeyim?” deyince;

“Ayda bir hatim indir.” dedi. Bir ayda bir hatim indir. Dedi ki;

“Yâ Resûlallah! Ben hızlı okuyorum, iyiyim, durumum iyi, daha çabuk yapabilirim.” Peygamber Efendimiz indirdi;

“On günde yap.”

“Daha abuk yapabilirim yâ Resûlallah.”

“Bir hatimi yani Kur’an-ı tam okumayı yedi günde yap.”

“Daha abuk okuyabilirim yâ Resûlallah.”

“Üç günde yap.”

“Daha abuk okuyabilirim.” Dedi ki;

“Üç günden daha hızlı okursan anlayamazsın artık, yani hızlı okumaktan mânânın tesirini kaırırısın.” dedi.

O artık herhalde, o aşk ile şevk ile söylediği şeyi, epeyce bir devam ettirmiş de ihtiyarladığı zaman demiş ki;

“Keşke Resûlullah’ın verdiği müsadeye göre şey yapsaydım şimdi zorlanıyorum.” demiş. Korkuyor da tabii, başladığı şeyi bırakmaktan da korkuyor. “Keşke Resûlullah Efendimiz’in tavsiyesini tutsaymışım.” demiş.

Bazıları vardı;

“Yâ Resûlallah! Malımın hepsini Allah yoluna vermek istiyorum.”

“ Yok.”

“Yarısını vereyim.”

“Yok.”

“Üçte birini vereyim.”

Yani böyle hep ölçüye davet ediyor. “Senin çoluk çocuğunun sen öldükten sonra açık, muhtaç, fakir kalmasından onların senin bıraktığın malla zengin olması daha iyidir. Yani sen dağıtıp da onları fakir bırakırsan iyi olmaz.” diye Efendimiz tavsiye etmişti.

Buradan, bu hadîs-i şerîften neyi anlıyoruz?

İbadetlerimizi devamlı yapacağız. Bırakırsak iyi olmaz. Bir yapıp bir bırakmak iyi olmaz ve dinde ölçülü, dengeli, karınca kararınca, âcizane, naçizane, ölçülü ibadet edeceğiz. Parlayıp sönmek, yanıp kül olmak, yapıp bitirmek, unu elemek, eleği duvara asmak yok.

Ben birisini hatırlıyorum. Bir yerde çalışıyordu, sakalı, cübbesi, sarığı vardı, beş vakit [camiye giderdi.] Ben bazen orada bir tüccarın dükkanına ziyarete giderdim. Oradan namaz vakti geldi mi patır patır patır hanın merdivenlerinden inerdi;

“Selamün aleyküm hacı abi, camiye gidiyorum.” derdi.

Beş vakit namazı cemaatle kılar gelirdi. Aaa! Sonradan sakalı kesmiş, namazı bırakmış, eskiden başka tezgaharlara filan yapışıp;

“Haydi kardeşim tevbe edelim, doğru yola gidelim, camiye gidelim.” derken hepsini bırakmış.

E ne oldu?

Eskiden iyiydi, kötüye gitti, şimdi Allah daha çok cezalandıracak. Onun için devamlı olmak, Allah yolunda devamlı olmak çok önemli, ona gayret edelim, dikkat edelim.

Cenâb-ı Hakk’ın lütfundan kereminden yardım isteyelim. Allah bize tevfikini refik eylesin. İbadetinde, kulluğunda, zikrinde, şüküründe bize yardımcı olsun, gaflete, fetrede, tembelliğe düşürmesin, yardım eylesin, lütfeylesin, kerem eylesin, sevdiği kul olarak yaşayalım, huzuruna sevdiği kul olarak varalım. Allahu Teâlâ hazretleri cennetiyle cemaliyle cümlemizi müşerref eylesin.

*el-Fâtiha...*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

15 Recep 1421 / 14.10.2000

Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak  
ulaşmak için tıklayınız.

